

Водоп'ян Д. В., здобувач вищої освіти, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Волошина М.О., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, кандидат юридичних наук, доцент Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ДО ПОСТАНОВЛЕННЯ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ

При розгляді даного питання слід звернути увагу на найбільш виявленні проблеми, які можуть виникати при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій до постановлення ухвали слідчого судді під час оперативного супроводження кримінального провадження, адже в теорії вказано, що слідчий може здійснювати НСРД, однак, на практиці внаслідок тактичних та законодавчих особливостей, НСРД проводяться оперативними підрозділами і проблеми, котрі виникають під час їх проведення, в основному висвітлюються в вище вказаних підрозділах.

Перша, й найголовніша проблема проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді полягає в певному вето законодавця на різноманітність НСРД, котрі можуть бути проведені до постановлення ухвали слідчого судді їх лише дві, а саме:

- Ст. 268 КПК України «Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу»;
- Ст. 269 КПК України «Спостереження за особою, річчю або місцем»;

На нашу думку, надана законодавцем можливість проводити лише два види НСРД до постановлення ухвали слідчого судді є надзвичайно неправильним рішенням для оперативних підрозділів, яке призвело до знищення інституту оперативного супроводження кримінального провадження тому, що НСРД передбачене ст. 268 КПК України «Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» оперативні підрозділи не можуть проводити самі, їм необхідно звернутися до певних підрозділів, котрі мають технічні можливості на проведення даного виду НСРД або ж до СБУ, що зумовлює офіційне звернення та унеможливорює реалізацію оперативного реагування на запобігання тяжкого або особливо тяжкого злочину. Щодо НСРД передбаченого ст. 269 КПК України «Спостереження за особою, річчю або місцем» воно дійсно може сприяти

ефективному запобіганню вчинення злочину та у випадку спостереження за особою працівник оперативного підрозділу може скористатися ст.208 КПК України і затримати особу. Для більш адекватного, оперативного та ефективного реагування на випадки передбачені ст.250 КПК України необхідно дещо змінити диспозицію ч.1 ст.250 КПК України на такий зміст: «У виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжких або особливо тяжких злочинів передбачених Кримінальним кодексом України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді». У такому випадку буде надана можливість проводити будь-який вид НСРД до постановлення ухвали слідчого судді звісно ж за наявності вказаних підстав, які теж необхідно змінити, а саме, зняти законодавче обмеження за розділами КК України і розширити на тяжкі та особливо тяжкі злочини. Диспозиція ч.1 ст.250 КПК України не буде порушувати засади кримінального провадження, а буде лише сприяти реалізації завдань кримінального провадження та відновить адекватне та ефективне оперативне супроводження кримінального провадження [1, с. 137-141].

Друга проблема проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді, на сьогодні є недосить дослідженою тому, що її на широкий загальний нікому виносити, працівники оперативних підрозділів не мають часу, щоб винести практичну проблему на рівень наукового обговорення. Та вона полягає в тому, що в практичних підрозділах намагаються не реалізувати без наявності достатньої кількості відомостей дану форму кримінального провадження, яка передбачена в ч.1 ст. 250 КПК України. Тому, що по своїй суті основним ініціатором її проведення є оперативний підрозділ, який у свою чергу володіє інформацією, отриманою на конфіденційних засадах, з дотриманням ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» та ЗУ «Про державну таємницю», яку слідчий не може отримати, або спрямувати сили та ресурси позаштатних працівників на пошук інформації по кримінальному провадженню, адже він не має в своєму розпорядженні такого ресурсу. І під час досудового розслідування кримінального провадження повинно завжди поруч йти оперативне супроводження кримінального провадження, однак з даним законодавством оперативне супроводження повністю залежить від слідчого, адже оперативні підрозділи не можуть бути навіть ініціатором НСРД під час кримінального провадження. Проте, в даному випадку виникає юридична колізія в результаті того, що в ч.3 ст. 246 КПК України вказано, що: «Рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором...» і далі наголошено на тому, що слідчий сам може проводити

НСРД, або доручити їх проведення оперативному підрозділу. Проте проблема в тому, що слідчий не володіє особливостями документування інформації отриманої в ході проведення НСРД та в результаті їх проведення, не володіє інформацією, щодо правильної розстановки сил та засобів оперативних підрозділів і не може користуватися оперативно-технічними засобами, які закріплені за оперативним підрозділом тим паче коли він повинен здійснити це до постановлення ухвали слідчого судді. Та внаслідок вище викладеного в практичних підрозділах з'явився такий термін, як «оперативне перешкоджання» кримінальному провадженню, це коли слідчий вважає, що оперативний підрозділ не в повній мірі виконує його доручення, однак насправді це виникає в силу того, що сам слідчий при складанні даного доручення, не володіючи тактикою, методами та знаннями оперативного документування, неправильно ставить завдання, або в іншому випадку оперуповноважений не має можливості самостійно прийняти рішення при оперативному супроводженні кримінального провадження в силу недосконалості законодавства [2, с. 117-119].

Основною проблемою реалізації НСРД до постановлення ухвали слідчого судді є невизначеність відповідальності за неефективне або таке, внаслідок якого необґрунтовано будуть порушені права та свободи особи. Наприклад, коли у оперативного підрозділу будуть наявні достатні відомості, щодо місця знаходження транспортного засобу, який знаходиться в розшуку в так званому «відстійнику» та разом з ним тієї групи осіб, яка намагається приховати його. То слідчий постане перед такою проблемою, що він не знає ту особу, яка надала дану інформацію, достовірність даної інформації тобто, він на свій страх і ризик повинен повідомити прокурору, що виникла необхідність негайного обстеження публічно недоступного володіння особи згідно п.1 ч.1 ст.267 КПК України та вся відповідальність в разі неефективності даних дій, недостовірно вказаної адреси негласним джерелом буде нести слідчий. Та внаслідок вище вказаного слідчі не завжди зацікавлені в реалізації проведення НСРД до ухвали слідчого судді, так як в даному випадку вдасться офіційно задокументувати свої дії і провести аналіз та оцінку відомостей перед їх проведенням [3, с. 166-167].

Також слід зазначити, що право на ініціювання проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді потрібно закріпити в ЗУ «Про ОРД», а саме в ст.8 ЗУ «Про ОРД» в котрій зазначені права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, додавши пункт, який необхідно викласти у такій редакції: «ініціювати проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час оперативного супроводження кримінального провадження, у тому числі до постановлення ухвали слідчого судді, передбачених КПК України». Даний пункт буде сприяти ефективності реалізації принципів, котрі закріплені КУ, КПК України та ЗУ «Про ОРД» [4, с. 78-80].

Таку проблему можна усунути лише одним способом, необхідно надати можливість оперативним підрозділам ініціювати проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді. Така можливість може сприяти відновленню інституту оперативного супроводження кримінального провадження, оперативності та ефективності проведення НСРД і усуне проблему відповідальності, яку бояться брати на себе слідчі, коли постає питання про реалізацію норми передбаченої ст. 250 КПК України. І для надання даної можливості оперативним підрозділам необхідно видозмінити диспозицію ч.1 ст.250 КПК України і викласти її у такій редакції: «У виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжких або особливо тяжких злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора та за рішенням оперативного підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження, в якому планується здійснити відповідну дію узгоджену з прокурором. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді» у такому вигляді форма кримінального провадження буде сприяти ефективній протидії зі злочинності та буде сприяти принципам, котрі передбачені оперативно-розшуковою діяльністю.

1. Шило А.В. Тяжкість злочину як чинник, що лімітує можливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій та допустимість отриманих доказів. *Национальный юридический журнал: теория и практика (Республика Молдова)*, 2018. № 4 (32). С. 137-141

2. Гаркуша А. Г., Водоп'ян Д. В. «Проблематика проведення негласних слідчих (розшукових) дій до постановлення ухвали слідчого судді» // *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 жовтня 2019 року.* – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. – 136 с.

3. Литвинов В. В., Водоп'ян Д. В. «Законодавче обмеження проведення негласних слідчих (розшукових) дій до постановлення ухвали слідчого судді» // *Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє: міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 1-2 листопада 2019 р.* Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2019. – 204 с.

4. Лопаєва О. М., Водоп'ян Д. В. «Деякі проблемні питання законодавчого врегулювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування» // *Чинники розвитку юридичних наук у XXI столітті: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м.*

Дніпро, 1-2 листопада 2019 р. – Дніпро: ГО «Правовий світ», 2019. – 116 с.

Волошина М.О., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності, факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, кандидат юридичних наук, доцент Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ ПЕРВИННОЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ще в радянський період сформувалася думка про те, що оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації є однією із форм оперативно-розшукової діяльності, а спільно рисою усіх існуючих дефініцій поняття «оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації», які сформулювали радянські вчені та практики, є їхні завдання – виявлення і накопичення відомостей, що містять нові, раніше невідомі первинні дані [1].

Водночас, аналізуючи праці сучасних фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності, чинне законодавство та емпіричний матеріал, на нашу думку, більш вірним слід визначати оперативний пошук первинної оперативно-розшукової інформації підрозділами Національної поліції України у загальному розумінні як комплекс дій оперативного працівника направленою на отримання певних відомостей, які передбачені чинним законодавством направлений на отримання всієї сукупності відомостей, які несуть в собі будь-які ознаки злочинної діяльності чи підготовки до неї певними особами, змін у злочинному середовищі, що можуть передувати перерозподілу сфер впливу, а також інша різні відомості, що відображають раніше не відомі для органів поліції обставини чи події. Разом з цим, аналізуючи вказане поняття можна дійти висновку, що оперативний пошук це симбіоз здійснення оперативними працівниками різних оперативно-розшукових заходів з одночасним використанням при цьому інших можливостей оперативно-розшукової сфери, тому його обов'язковою характеристикою є наявність контролюючих та наглядових органів та підрозділів.

Аналізуючи Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» можна дійти висновку, що контроль за здійсненням оперативного пошуку підрозділами кримінальної поліції може відбуватись у двох видах: відомчий контроль та зовнішній, де перший здійснюється – керівниками різного рівня підрозділів Національної поліції, а другий - органами прокуратури